

KÖZMŰVELŐDÉS.

Az erdélyi róm. kath. irodalmi társulat heti közlönye.

MEGJELENIK MINDEN SZOMBATON.

Előfizetési díj:

Egész évre ... 4 frt.
Félévre ... 2 " "
Negyedévre ... 1 " "

A társulat minden rendű tagjai
a lapot tagdíjaikért kapják.

Ugy a lap szellemi részét illető cikkeik,
mint az előfizetési pénzek a „Közművelő-
dés” szerkesztőségének Gyulafehérvárra a
várbá küldendők.

Mindentudás és Nemtudás.

Beszélgetés a nagy világrendről.

Irta: **Radányi József**

V-dik összejövetele.*)

Darwin elmélete.

Az ösképződés.

Iuber és dr. *Giebel* a szervezetek családfájáról.

Az egy pártól származás.

A külön szerves életerő tagadása.

M. Legutóbbi összejöveteleünk is vereséggel végződött reám nézve; minden vonalon hátrálásra kényszerítettél. A harmadkorból könnyüden kiszorítottál, menekülni igyekeztem a negyedkorba; de ezen erőnek vélt posziómat sem sikerült kétségbevonhatlan érvekkel megvédelmezni, s végre ott találok magamat az alluvialis korszakban. Millió évről álmodoztam, s le kelle szállanom *Morlot* 11000, vagy *Gillieron* 6750 évére. Ez volna tehát circa az a magas kor, melyre az emberinem létezése visszavezethető! Hiszen ez plus minus szépen megegyezik a kalendáriumok korszámításával. És mégis meg kell vallanom, hogy a geológiának minden felhasználható fegyverével kezembem, meg kellett hátrálnom.

No de azért ne hidd el magadat; ott van az őslénytan, a melyben erős támaszomat találok. *Darwin* elmélete szerint az élő lények mindnyájan egyetlen-egyedtől származnak, mely szaporodási képességgel birt, és utódai az ő eredeti ősalakjától valamivel eltértek. Ez az eltérés folyvást tartott és erősbödött a létért való küzdelemben, miből azután az élő lények szakadatlan tökéletesbedése következett.

Häckel, a Darwinismus ezen legbuzgóbb védnöke, legujabb időben elkészítette az emberi nem családfáját, nemzetség-tábláját, melyből kiderül, hogy az ember a primord ial-korban a *monere* nevű első foku állatkával kez-

detét véve, szaka datlan átalakulásokon keresztül a 18-ik fokozaton eljutott a félmajomig, hogy azután a 22-ik fokozat magas piedestaljáról bemutassa magát, mint a teremtés zárkövét és a föld urát.

N. Tehát a Darwinismus volna a te erős támaszod Erre is az a sors vár, mint a *Gall* phrenológiájára. Midőn ezen híres bécsi tanárnak az agyrostokról irt művét a párisi akademia megjutalmazta, az egész tudós világ kezdett hinni a phrenológiában, de későbbi szigoruan tudományos vizsgálatok azt teljesen megdöntötték, úgy hogy *Gall*nak annyira érdekes tanai mai nap már tökéletesen értéktelenek.

*Gall*al hasonló sorsban osztozik a nagyhirű *Cuvier*, e század elismert első zoologusa és a palaeontológiának megalapítója, ki mint államtanácsos és az anatomia tanára 1832-ben halt meg Párisban. Ő meg volt győződve az állatfajok *változhatlanságáról*, s épen azért a szerves élet ismételt elpusztulásáról a földön és ugyanannyiszor ismétlődő *újáteremtéséről* a nemeknek. A földforradalmakról általa felállított elmélet általánosan el volt fogadva, mely forradalmak minden geologiai korszak végén a földet meglátogatták és az összes szerves lényeket megsemmisítették volna, elannyira, hogy a reájok következő korszakokban mindannyiszor egészen új teremtményekkel kellett a földnek magát ismét benépesítenie.

Nos, mit tapasztalunk? A mai geologusok többsége e nézetet elvetette, s helyébe egy új törvényt állított felt az előrehaladó (progressiv) tökéletesedésről, mely szerint az organikus élet különféle nemei lassu sorrendben változtatják fel egymást.

Ezen a szerves életre nézve felállított fejlődési sorrend szerint, a legrégibb geologiai rétegek képződése korában a rákfélék népesítették volna be földünket; a halak a köszén és a régi vörös homok (dyas) korszakában tűntek volna fel először; a hullók (amphibia) és a csuszók (reptilia) a triasban, a madarak pedig a kreta kor-

*) A IV-ik összejövetelet lásd a „Közművelődés” f. évi 4-7 számaiban.

szakban támadtak s illetve kelték volna szárnyra ; azután a négy lábuk következtek az alsóbb rendű fajoktól a legmagasabb rendűekig. A majom csak közvetlenül az ember előtt sorakozott volna az élő lények közé.

De az utóbbi idők fáradságtalan kutatói, nevezetesen Lyell, Forbes, Barrande, Owen, Leidy, Emmons és Gaudry szerfelett megingatták a fajoknak ezen előzetesen felállított sorozatát. A hullósnak több mint 30 fajt találtak fel azon rétegekben, a melyekben több geologus nézete szerint *egyetlen egynek sem kellett volna előfordulnia*. Az erszényesek rendjéhez tartozó emlősöket a jura-rétegekben, a triasban, sőt a dyasban, tehát a palaeozóji képződmény utolsó rétegzetében is találtak. Majmok, legalább is oly magas szervezetűek, mint a maiak, már a felsőbb miocén korszakban is éltek, s az ember — mint többen állítják — kortársa volt a barlangi medvének, a mammothnak s egyéb, ma már letűnt nagy állatoknak. Szóval — mondja *Reclus* — azontények, melyek azt bizonyítják, hogy a *régi földrétegekben is vannak magasabb organismusok*, oly számosakká lettek, hogy némely palaeontolog kétségbe kezdi vonni az állati és növényi fajoknak a geologiai korszakok alatti fokozatos fejlődését.

Igy volt, van és lesz ez folyton az emberiség történetében. Mindig lesznek ellentétes nézetek ; a problémák egyik sora még megoldást sem nyert, s már egy másik új sor nyomul előtérbe. Igy például, ha arról van szó, hogy az első életjelenségek föllépése a föld színén tudományosan kinyomoztassék, a Darwin-féle theoria megtagadja a szolgálatot.

M. *Hüchel* tanár az ő „természetes teremtéstörténetében“ („*Natürliche Schöpfungsgeschichte*“) keresztül hatolni segít ezen szembetűnő hézagon, mondván : Minden egyes organismus létét, vagy születlen nemzés actusának : *ösképződés* (generatio spontanea, generatio aequivoca, archigonia) köszöni, vagy szülei nemzés actusának (generatio parentalis, tocogonia).

Az ösképződés megmagyarázásánál a vegytani, tovább szét nem bontható alpanyagokból, *elemekből* indul ki ; ilyent jelenleg 65-töt ismerünk ; s ezek között a szénnel fekteti a fősúlyt, illetőleg ennek tulajdonságaira vezet vissza minden életjelenséget ; ez az ő *széneny-theoriája*, mely szerint az *első organismus anorganikus anyagból fejlődött*. A legegyszerűbb szervezetek a vízben lakó *monerek*. Ezeknek egész teste életfogytig nem egyéb, mint egy alakatlan, mozgó nyálkacsomócska, mely fehérnyemű szénenyvegyületből áll, s ennél egyszerűbb, tökéletlenebb szervezet teljességgel nem képzelhető. Minden monerek között legnevezetesebb a *Huxley*, híres angol zoologus által fölfedezett *Bathybius Haekelii*, mely a tengernek 12000, sőt némely helyeken 24000 lábnyi mélységeiben él.

A szerves földtörténelem legkorábbi időszakaiban minden szervezet *nemellen ulon* ültetődött át, mint ezt jelenleg is még számos alsó szervezetek bizonyítják, a melyek sem állatoknak, sem növényeknek nem tekinthetők, sa azért mint őslények vagy protisták az állat — és növényvilágtól elkülönítettek. De a legtöbb más szervezetek is életük első idejében lényegileg nem egyebek, mint tojássejtei vagy csirasejtei egy ilyen fehérnyeféléképzőanyagnak, a sejtnyálkának vagy protoplasmának. Azok akkor a moneretől csak az által különböznek, hogy a fehérnyés testcskének belsejében a sejtmag (Nucleus) s azt környező sejtnyagtól (Protoplasma) elvált. Ebből *Hüchel* a következő megjegyzést vonja le : „Az újabb biologia, kiváltképen a szövénytan legnagyobb diadalaként lehet tekinteni azt, hogy most képesek vagyunk az életjelenségek csodáját ezen anyagokra vissza vinni, s hogy a fehérnyés testeknek végtelenül változatos és bonyolult physikai és csemiai tulajdonságaiban a szerves vagy életjelenségek tulajdonképeni okára rámutathatunk.“

(Folyt, köv.)

Karcolatok

a magyar nemzet második évezredének küszöbén.

Közlekedés.

Hogy közlekedésügyünk terén, mint sok másutt, elismerésre méltó módon haladtunk, alkotmányos életünk alatt, azt kétségbevonni nem lehet. De bizon szájunkon is az ize. Sokan is vették azóta igénybe a jó közlekedési eszközöket. A magyar hon polgárait és munkásait ezreivel röpitette azóta évenként a trüszkölő mén jobb hazába s hozott új honfiakat a zsidó polgártársakban nyakunkra. — A szegény kivándorlók gyalogszekere és vándorbotja se feneklett meg a Tisza-uralom óta az országból kivezető utak sártengerében. A szegény napszámos és földművesekből lett koldus kivándorlók is minden hazai gond, teher s néha még vándortarisnyájok tartalmának súlyától is menten eviczkelhetnek, éhség hajtotta gyomruk számára a befaló falatot beszerezendők. — Mind óriási s méltó vívmányok Tisza Kálmánhoz, a Bismárknál is nagyobbak bizonyítgatott legnagyobb államférifőhöz. — Vagy ki nem tudja, hogy hitelre, azaz nem az állam megakarított pénztárának többletéből, mily drága vasutak épültek Tolnay kezével, ki gépnek bizonyult Tisza teremtő markai között? A keleti vasutak ügye még ma évek után is foglalkoztatja a sajtót és közvéleményt.

Valóban Tisza a mai kormányával élén a közigazgatás és közlekedés (pártfegyelmi közvetítés) stb nagy reformatora, mint azt a főispáni titkárságok beállítására, a paksi nagy szerencsétlenség alkalmából dunai ódonszerű és óvilági közlekedési jármű, a köz- és vagyon biztonságáról a csendőrök útján való nagy gondoskodása, valamint, hogy a választások alkalmával és ideje alatt a kormánypárti szavazókat a katonaság fegyverrel őrzte, szuronyokkal támogatja Tiszának monopolizált államhatalmát s ennél fogva ki- és be-, le- és felfelé kitűnő jó viszonyt tart

főnn az állam minden rendű és rangu nemzetiségű és viszonyu polgárai között.

És ki tudná a mai Tisza-kormányának a természeti és erkölcsi járművek, közlekedések útjain kifejtett halhatatlan államférfiúi bölcsességét kellően méltatni, midőn akadt már korteseinek egy példánya, ki csupa lelkesedésből kötötte föl magát, hogy az államférfiak legnagyobbikának győzelmét segítvén megcsinálni, nem győzött? Nem loyális tett? Szép és dicső a hazáért vagy nő a kormányért és Tiszáért meghalni? Ugyis van. Inkább meghalni, mint legyőzvetni élni. Ilyen halál kell ilyen halált adj . . .

Oh! mert, ha valaha, úgy most s főképp 1887—92-iki képviselő választások alkalmából elmondhatja e nemzet „fleit justitia“.

A bérenczek számtalan visszaéléseit, botránnyait, lélekvásárlásait, a botránnyos pénzkiszorításokat minden ok és mód nélkül a hatalmiság megvásárlására stb. ki tudná eléggé festeni?

De ha ma ezek az alkotmányos magyar kormány közlekedési, közigazgatási és közgazdasági járművei és eszközei!

De nagyra haladottságunk bizonyítéka gyanánt felémleltendő, mint közlekedési nagy mű: a léghajó, melyet a feltalálásokban haladó emberi ész már évek óta Orosz-, Francia- és Németországban hadi szolgálatokra alkalmaz. Nálunk is Kálnoky Hugó gróf őrnagy, a külügyminiszter testvéröccse, kit jeles katonának mondanak, felsőbb megbízás után kísérleteket tett már a léghajóval azon komoly tervből, hogy azt miképen lehetne alkalmazni kellő sikerrel a mi hadseregünkben is hadi szolgálatokra?

Kálnoky gróf Spelterini acronautáival azon a léghajón, melyen Leona Dare szokta magát produkálni — szállott föl 1887. jun. 24-én, hogy személyes meggyőződést szerezzen, de — mint a lapok írják — zivatar találván kísérletével együtt sérülten szállhatott le a Magyarországon még kevésbé használt járműről.

Különb, ha ama óriási szerencsétlenségeket figyelemmel kísérjük, melyekkel minden nap a hírlapokban a vasuti közlekedések alkalmából találkozunk, azt kell következtetnünk, hogy az előny, főképp az erkölcsi veszteségekkel alig áll arányban és a szerencsétlenségek akár visszaélés és roszakarat, akár ügyetlenség és vigyázatlanság, akár tudatlanság és hiányos szakértelem, akár felügyelet és kellő ellenőrzés hiányából legyenek oly gyakoriak, nem vagyunk kellően megérve és méltók ama nagyszerű találmány anyagi és erkölcsi kihasználásához.

Oh! szegény megliberalizált Magyarország, hát mai közlekedési eszközeid még milyenek lehetnének, ha a kormány által a választások alkalmával lélekvásárlásokra kiszort 38 stb. ezerek (Losonc stb) a rozszant kompok, más utak s eszközökre fordítatnának. Vagy szóljanak a Tisza s más vízszabályozási drága műveletek.

Melyek mindenikénél a Tisza 12 évi kormánykodása alatt demoralizált magyar parlamentnek nyikorgó és életölő dereglyejétül, — mely nem a haza boldogítására, hanem annak vesztére, a kormány-hatalom tengetésére és a 1000 millió deficit, a 128 millió évi kamat, valamint leírhatatlan erkölcsi és anyagi súlyedés és fuldoklás partjá-

hoz vezetett, — a mai rendelkezésre álló muszka módra basáskodó közigazgatás bizonyult. Különb, eddig észébe jutott volna valakinek az elhagyatott és elfeledett székelyföldet is a vasutak áldásaiban részesíteni, és a sok megyei utcsinálás terhétől bár részben felmenteni. Bizony abból az ok nélkül garantírozott és girbe-görbe drága vasutakból lehetett volna bár egy vonalat a székelyek számára is megtakarítani, hisz a székely nép nemcsak a hazának hű fia, hanem a kormánynak is sok „könnyű választó kerületet“ adott. Vajha a magyar nemzet élethajója, melyet Tisza sok rést lövetve rajta, zátonyra vezetett, jobb kezekre bíztnék már!

TÁRCZA.

Az amerikai párba j határnapja.

(Folytatás)

Az öreg Antal annyira törte magát e furcsa jeleneten, hogy vétségéből az üres vizes kancsót, melylyel éppen akkor foglalkozott, Szépfalussy elé tette. Persze volt aztán nevetés. A lányok félénk arca kiderült, az öregek jó kedvűen nevettek, s midőn Szépfalussy maga is nevette azt kérdezte: „Maga Antal hová való?“ Antal nem térhetvén még észre s a nevetés által még jobban megzavarodva, akkora tromfot vágott vissza, hogy arra aztán ő maga is kijózanult; azt felelte u. i.: „Én bihari instálom, hát az ur?“

De erre aztán még egyszer oly hatalmas nevetés támadott, hogy Szépfalussy percnyi elhalványulását senki sem vette észre, csak az öreg Antal, ki most alázatosan bocsánatért könyörgött, és sietve tett poharat Szépfalussy elé.

Hanem az öreg cselédnek szeget ütött fejébe a furcsaság. Gondolta magában, hogy lesz majd miről beszélgesen a Nagyságos asszonynak.

A leányoknak is kijutott bőven a jó kedvtől, mert soha se látták jobb kedvűben a két öreget. Szépfalussy már épen készülődni akart, midőn egy szép sugár ró lépett be a terembe, egy kék talárba ültözött fiatal ember-től kísérve. A nő tagjait sötét szitűruha emelte ki, szelid arczán a megelégedés rózsái, fénylő szemében az anyai szeretet tüze lángolt.

Ez volt Czoborné. Kísérője pedig a fiatal ember, Czobor Bandi volt az n-i papnővelő intézet növendéke. Szép fehér bőrrel fedett magas homloka, szelid tekintete, arczvonásai elrűltek a 20 éves kort, míg egész viselete a kis papot üntette fel.

„Isten hozott, kedves nőm, fiam!“ Látjátok milyen vigak vagyunk, jöjjetek részt venni örömlünkben!“ S a kölcsönös üdvözlések után Czoborné csakugyan megmutatta, hogy örülni is tud mások boldogságán.

„Igen nagy örömet szereztek kedves vendégeim, hogy nem hagyták bánkódni az én jó öregemet“ s női gyöngédséggel tette kezecskéit férje kezei közé.

A lányok meg kíváncsián fordultak a kis pap felé s ezer apró kérdéssel kinozták a vonakodó levitát.

Szépfalussy legkevésbé sem találta bele magát a

kedves, családias jelenetbe és minduntalan távozásra készült, de Czoborné azt akarta, hogy mindenki rőt legyen ezen szép alkalomból rendezett estében, sőt kijelentette, hogy még egy pár kedves vendéget is felszólított útjában a megjelenésre. Mit tehetett tehát az udvarias Szépfalussy, mint hogy maradjon azon körben, hol a legtisztább szeretet lakozott, s hallgassa önelkiismerete vádját.

„Hanem minden tréfán kívül nagyon halvány vagy kedves hugom; mond csak, mi okozza azt, talán nem is örülsz annak, hogy megérkeztem?!“ Szólt Bandi a kis körben, mert mint Czoborné körül az öregek, úgy Bandi mellett a leányok külön csoportot képeztek, melynek hátterében a hűséges Antal élvezte mohó vágygyal a család boldogságát.

„Nem kedves bátyám, válaszolt Ilonka, ugyan hogy kérdezheted, hogy örülsz-e, hiszen alig vártam megérkezésed! Hanem jöjjetek velem a kertbe, s ott elmondom halványságomnak okát.“

„Jól teszitek — szólt közbe Török — egy kissé szellőztessétek meg azt a kis papot! —“ S a két leány csakugyan cipelte kifelé az iruló-piruló Bandit. Bandi kissé duzzogott, de mikor két oly kedves teremtséssel van dolga, mit tegyen?

Végre leérték a kertbe. A két leány virágot szedett s aztán minduntalan kínálgatták a kis papot, még ő is beletalálta magát a furcsa helyzetbe. Éppen a rózsaszalaghoz érkeztek — Bandi is megemberelte magát, — Ilona kedvelt rózsafájáról leszakított két bimbót s megkínálta a két lánykát. Most már Ilona sem volt halvány, élénk pir szökölt arczára, melyet sehogy sem titkolhatott el.

„Jól van kedves hugom, most már te vagy piros, és a róza halvány! Most már csak elő azzal a titokkal, mert ha nem, én találom ki.“

„Legyen kedvetek szerint, csak ne nevessetek ki.“ Leültek a rózsaszalagban, s Ilona megkezdte a történetet.

„Látjátok, leáldozó félben van a nap az égen, mint az én boldogságom. Ti tudjátok, hogy én már jegyben járok Szeredy Bélával, kihez eljegyzésünk óta még forróbb viszony kapcsol, de azt nem tudod kedves bátyám, hogy Szeredy már egy hét óta nemcsak, hogy nem látogat meg, hanem még leveleimre sem válaszol“ . . .

„Azon ne aggódj kedves hugom! Szerzem én neked örömet, mert ma östére Szeredy minden bizonynyal itt lesz.“ -- „S aztán nem is érdemli meg az egész dolog, hogy annyira szivedre vedd“ — adta hozzá Julia.

„Ezt a rózsafát együtt ültettük — folytató Ilonka — ezelőtt naponként vártuk, hogy mikor nyílik rajta az első virág. Most küldöttem nekí az első pár bimbóból és még el sem fogadta. Legutolsó látogatása alkalmával valamit erről a Szépfalussyról beszélt! Én nem tudom, úgy borzadok ettől az embertől.“

„Ah! a nők mindig képzelődnek — szólt Bandi tréfálva. — Ugy-e, Julia, ön nem fél.“

„Nem úgy Bandi! Én nem csak hogy nem félek, sőt már irtózom attól az embertől.“

S valóban! Julia igazat mondott. Mert ma átgon-dolva könnyelműségét, melylyel Szépfalussynek megen-gedte hogy saját beleegyezésével kezét megkérheti, ez any-

nyira izgatta a szegény leányt, hogy az ingerkedő Bandi-nak azt felelte:

„Édes Bandi, most inkább a zárdába megyek, hogy sem annak az embernek legyek jegyese.“ Még csak most borzadott vissza meggondolatlan tettétől, s csak most kezdett visszaemlékezni a cselédek sottogásaira, kik Szépfalussy-nak atyjánál tett látogatása után eddig az ő bosszankodására mindig rosszat sottogtak ez emberről.

„Hiszen tudom én azt miért sietnek úgy a nők a ké-rők elől a zárdába, — pedig abból semmi sem lesz eddig Julia“ — szólt Bandi. De hasztalan, mert sehogy sem tudta kedvét többé elvárásolni, minden szerepet megkísérlett, mondott tréfát, adomát, de mind hiába. Minél jobban ügykezett mulattatni őket, a két leány annál lehangoltabb, szomorubb lett.

(Folyt. köv.)

KISEBB KÖZLEMÉNYEK.

— **Király születés napja és szent István ünnepe Piskin** A „Közmuvelődés nagyérdemű olvasó közönsége előtt remélem nem lesz érdektelen tudni azt, hogy a Piski telepen időző kegyelmes főpásztor ur Ó excellenciája, mint Felsőcséreg királyunknak egyik legelső tisztelője és nemzetünknek legelkessebb honfia főpapi ugy, mint hazafiai szent kötelességét buzgólkodott teljesíteni, midőn mind augusztus 18-án mint es. és apost. kir. Felsőcséreg Urunk I-ső Ferencz József — születés napján, mind aug. 20-án mint szent István I-ső apostoli királyunk nemzeti nagy ünnepére ugyan Ó excellenciája magas főpásztori kegyéből emelt piski hitközség templomában kellő segédlettel pontifikált.

A derek piskiek eddigi ismeretes buzgóságukban semmit nem eszke-kenve honfiai ugy, mint vallásos lelkesültségükben majdnem magukat fel-ülmulván mindent megtettek a magasos ünnepélyességek emelésére.

Ágyu dőrej, vigzene, kellemes ének világítás és tűzi játékkal kiemel-ten mind megadták ama fényt és pompát az ünnepélyeknek, a melyeket felmutatni még nagy városoknak is becsületre válnék. Így tett Piski, hisz legkegyelmesebb Főpásztora és legnagyobb Jötevője, mint lelkesültségének gőcz pontja szerény körében van, a mely mind a közel vidéki, mind a va-suti és helybeli nem vasuti honoratorok koszorájából álló kört szerete-tének hevéből Felsőcséreg királyunk születés napján a Swaboda féle étterem-ben adott 44 terítékű diszebedjén kegyes főpásztori személye köré csoportosította, hogy itt is nyilván hangzatos angyal szelid szívőnek a trón a jogar és hon iránt táplált legszebb érzelmait, melyek kifejezésre a leg-első magyar embernek szentelt, fenkelt toasztjában jutottak; — mondván „lelje népe boldogságán örömet, hir s szerencse koszorúzza szent fejét.“

Emmánuel

— **Az E. M. K. E. közgyűlése Brassóban.** Nagy ünnep volt ez idén szent István napján Brassóban; az E. M. K. E. ekkor tartotta ott harmadik közgyűlést. A különböző küldöttségek f. hó 19-én érkeztek és azokat gr. Bethlen András főispán ünnepélyesen fogadva a vasuti állomástól vonultak be. A bevontul impozans volt. 140 lovas csángó bande-rista, a városi zenekar, a különböző testületek, mintegy 150 kocsis mind nemzeti zászlókkal gazdagon felbogarozott épületek és óriási embertömeg között valóságos virágosöbren lépésről-lépésre haladva jutott a városház előtti térre, a hol az érkezőket Koós F. főjegyeleti elnök üdvözölte.

19-ike változatos program szerint folyt le 20-án a román kath. templomba mentünk. Azt mondják, hogy abban a templomban egyszerre ennyi ember idáig még nem volt. A kik tehettek, mind fényes magyar diszebe öltözöttek s a jelenlévőkre igen emelő hatást keltek. A misén teljes segédlet mellett Möller Ede apátplebános pontifikált. Misa alatt a brassói daleylet válogatott tagjai karmeisterük szeremenyét adták elő; ritkaság hallani, hogy zeneművet vidéken oly kiváló szabatossággal adja-nak elő; a dicsőítő elismerés általános volt. Az egyházi szentbeszédet Kovács Ferencz marosvásárhelyi apátplebános tartotta; tartalmas és változatos beszédében az ő saját ékesszólásával nagy hatást gyakorolt az óriási sokaságu hallgatókra. Bevezetésképen történelmi visszatételek alakjában szent István érdemeit méltatta a nemzet megtérítését illetőleg; a továbbiakban a.

vallás és különösen a kereszténység határáról az emberiségre szolt; a sikerült befejezésben hatásosan imádkozott a szt. királyhoz. A beszédéről mint szónoki alkotásról is sokan és sokáig beszéltek; az E. M. K. E. javára nyomtatásán is megjelent.

Mise után a „Nro 1^a szálloda nagytermében diszes közönség összehozulása között és folytonos érdeklődés mellett folyt le az E. M. K. E. közgyűlése; ott nagyotgott Gr. Károlyi István alakja is szintén diszmagyarban. Közgyűlés után a hajdan katolikus, de most lutheranus nagy templomban orgona hangverseny volt, azután pedig a „Nro 1^a nagytermében diszcebéd, a melyen csakis előre megállapított pohárköszöntések történtek. Este diszelődés volt az E. M. K. E. javára; másnap pedig kirándulás Sinaiába. A tömösi utban a vonat megállt, a közönség kiszállt és felment az 1849-beu itt elesett magyarok emlékére állított oszlophoz, hol a hétfalusi csángók üdvözöltek; majd Gr. Kuun Géza egy a könnyekig megható remek beszéd után az E. M. K. E. koszoruját tette az oszlop aljához. Azután nagy meghatottság között mentünk tovább a gyönyő ü vidéken a fenséges szépségű Bucsecs lábánál a határszél felé, Predealon keresztül Sinaiába, a melynél szébbet a maga nemében még senki sem látott. Alig volt egyszerre ennyi magyar kiránduló e helyen; 200-nál többen voltunk mindenféle nemből, rangból és korból. Föl is tünt a nagysokaság az ott levőknek, a kik láthatólag gyönyörködtek annak méltóságos viseletén, a mint az egyes helyeket s között a páratlan szépségű királyi lakást látogattunk. Sinaiából visszatérve a kiránduló társaság különböző irányban szétoszlott. A gyfvári főkegyelet választmányából Novák F. kir. tanácsos polgármester, elnök, Ávéd Jákó, Guardazoni J. és én voltunk ott.

Az E. M. K. E. ezen közgyűlésén kitünt, hogy Magyarországon a magyar állameszme és kultura melletti lelkesülés oly nagy és erős, hogy az elül minden ellenséges törekvésnek menekülni kell.

P Á L I S T V Á N.

— **A felsikiki tanítói önképzőkör** első érdemleges gyűlését — mint a hozzánk beküldött „Elnöki megnyitó“ — mondja Julius hóban tartotta meg, melyen Ferencz József tanító s a körelnöke mondott a kör céljáról lelkes megnyitóbeszédet. Hangsúlyozza különösen a tanítók önképzésének szükségét. „Mert — mint igen helyesen megjegyzi — csak akkor leszünk képesek nevelői és tanítói tisztünknek megfelelni, ha folytonos tanulás és önképzés által magunkat arra képesekké tesszük.“

Elszigetelt és szegény falusi tanítónak nincs meg az a kedvező helyzete, hogy lépést tarthasson a paedagogiai tudomány haladásával, hacsak e társulati összejövetelek alkalmával nem igyekezik hiányos ismereteit lehetőleg pótolni.

Erre valók volnának a „Tanító egyesületek;“ és ő azt constatalja, hogy nálunk ez egyesületek nem felelnek meg a szép czélnak, mert „az évi gyűlések száma 5-ről 3-ra vannak leszállítva,“ sőt magukban a tagokban sincs meg az akarat, a lelkesedés annak megvalósítására.

Ez ellen a visszahuzódás, bizalmatlanság és nemakaras ellen küzdeni, ezt a szép feladatot tűzte maga elébe „A felsikiki tanítói önképzőkör.“

Mi az önképző működésének körét illeti, ez ugyan az, mint a rendes egyesületi gyűlésekénél: gyakorlati tanítás, tárgyilagos bírálat, a paedagogia újabb vívmányának megismertetése, a tudomány haladásának figyelemmel kísérése.

A cél mindenestre szép; de azt hiszük oly merész, hogy csak a legnagyobb lelkesedés teheti képessé annak elérésére.

Mi, kik ismerjük a nehézségeket, melyekkel a tanítói egyesületek működése is jár, kiknek volt alkalmunk tapasztasztalni, hogy a legnemesebb törekvés is mily gyakran hajótörést szenved az anyagi akadályok miatt: mi alig merjük hinni, hogy tartóssá lehetne e — bármily nagy lelkesedéssel megalapított — önképző kör. Miért? az

már benne van az éppen most¹ mondottakban. Hiányzik az anyagi erő. Igaz ugyan, hogy e kör tagjai közel vannak egymáshoz, mint a megnyitó mondja, de ha „a napidíjak elvonása miatt“ az egyesületi gyűlések számát 5-ről 3-ra kellett apasztani; ha még e 3 gyűlésiránt sincs meg „a lelkesülés, nincs akarat, nincs bizalom:“ akkor aligha lesz meg ez a minden hónapban tartandó önképző kör gyűlések iránt.

Egyébként távol legyen tőlünk az akadémuskodás, az elfogultság! Nem is az e sorok czélja, hogy elrettense a kör — mindenestre elismerést és támogatást érdemlő lelkes tagjainak nemes buzgóságát. Csak a nehézségeket akartuk feltüntetni, melyekkel a fiatal körnek meg kell küzdenie. Adja is az Isten, hogy diadallal küzdjék meg velök.

Ami pedig a mi véleményünket illeti az önképzésre vonatkozólag, röviden csak abból áll, hogy mindenekelőtt a kerületi vagy helyesen mondva az egyesületi gyűléseket kell élénkekké, változatosokká és vonzókká tenni. Ilyenek lesznek pedig, ha a tanítók nem restelik a fáradságot, hanem odaadással működnek. Nem csak azok, kikre a köteleesség a gyűlésen, úgy mondhatnám „muszáj munkát“ ró, hanem ha mindenki a maga tehetsége és módja szerint tevékeny részt vesz benne. Egyik szóval, a másik saját kedvelt foglalkozása köréből tart felolvasást (pl. méhészet, gyümölcs-termelés stb. köréből.)

De éppen az az oka, hogy az egyesületek nem érhetnek el kellő eredményt, hogy mindenki mástól vár, és sokan a megjelenést is olyan robotszerű dolognak tekintik.

Gyakran alig lehet a gyűléseken embert kapni, ki egy-két szóbirálatot mondion, ha akad esetleg valamé biráni való szavalt, vagy más egyéb.

Ezek keserű dolgok, de igazak. Ha mi nem tapasztaltuk volna, nem mondanók. Adja Isten, hogy örvendesebbeket is monhassak, s ha lesz miről, mi leszünk az elsők, kik tapssal jutalmazzuk az érdemet.

Primiczia. F. é. július hó 29-én Abrudbányának örömneppe volt. Ugyanis e napon mutatá be Szigethy Gyula új áldozár első szt. Mise-áldozatát az egek Úrának. Már nappokkal a primiciát megelőzőleg meleg érdeklődés vala a különben oly vegyes felekezeti és pártoskodások által iszlált városban észlelhető a ritka ünnepély iránt. A templomi ünnepély magasztosan folyt le. Tizenhat koszorú leánytól köravezve, dr. Szuchy B. plébános kézvezetése, néhány paptárs segéd kezése s egy műkedvelőkölből alakult dalárda hangjai mellett vonult be az új pap a Szentegyházba, hogy zsenge áldozatát megkezdje. Evangelium után Zlamál Agost. gy.-fehérvári tanár lépett a szószékre s egy szép beszédben eseteite a pap hivatását s az ebből kifolyó kötelezettségét a hívő néppel s viszont a hívő nép köteleességét a pappal szemben. Ezután folytatá az új pap szt. Miséjét, melynek végeztével örömkönyvek között adá papi áldását a papságra, szülőire, testvéreire, rokonaira s a számos hívőkre. A diszcebéd nsgos Boér Béla orsz. képviselő és főgondnok vendégzerető háznál — ugyancsak az ő nagylelkű ajánlata folytán — körülbelül 50 vendéget egyesített. Hogy a derült hangulatban lefolyt s az esti órákig tartott diszes lakomán számos

szébbnél szebb felköszöntő mondatot — első sorban kegyelmes főpásztorunkra, azt aligha kell külön felemlítenem. — A primícia nyolczadát az uj pap számos rokonai kivánságára s Apostol Alajos plébános szivessége folytán Verespatakon hasonló ünnepélyességgel tartá meg. A bányások dalárdája szabatosan előadott énekével fokozá a buzgalmat. A szt. beszédet itt is Zlamál Ágost tartá. Ebédre Apostol A. plébános vendégszerető házához valónk hivatalosan, hol a szép toasztoknak szintén nem valónk hiányában.

Végül azon óhajjal zárom be e rövid értesitésemet, vajha az uj pap egész életén át oly boldog lehetne, mint a milyen boldognak magát primiciáján mondhatá.

Egy jelen volt.

Primitia Altorján. Régen volt Altorján ujmiséde külső tény és pompára nézve nem is lesz egyhamar olyan, mint a minő a nt. Solyom Géza ujjapé volt. Folyó hó 5-én tíz óra tájban gyülekezett a kezdő-orbai kerület ft. papságának tekintélyes része az altorjai plébániára, hogy nevezett újaldozárt a templomba vezesse. Már maga a templomba való felvonulás is meghatóan nagyszerű volt. Mintegy tizenhat pap és növendék, az örömszülők, számos testvér s még több rokon és beláthatlan tömeg vették körül a fiatal papot s lobogók lengése, énekszó zengése, s a harangok zugása között ünnepélyes körmenetben vezették, illetve kísérték az oltárhoz, hol ő kellemes csengő hangján intónálta a „Veni Sancie“t. — Ezután kezdetét vette a sz. Mise, mely alatt mltgs. és ft. Gidófalvy Gergely t. esp. pléb. vezérelte az új aldózárt. — Az ünnepélyes szt. beszédet ft. László József lemhenyi plébános tartotta ismeretes ékesszóló nyelven. Ugy az ujmisés nemes, fenkölt magatartása, mint a remek szónoklat és a jelen volt egyháziak összevágó diszes segédkezése leirhatlan meghatottságot idézett elő az ájtatos közönségnél, melynek része az intelligens osztályból való volt. És e meghatottság tetőpontját akkor érte el, midőn az uj pap az áldás kezdő osztani. Előbb paptestvéreit, azután köztisztelet és szeretetben álló drága szülőit s tíz édes vértestvérét, áldotta és csókolta meg. Ekkor a hatás általános volt — a szívek érzelme ott ragyogott minden ember szemében — egy-egy fényes könyecsupp alakjában, mely a szent emelkedettségnek kristálytisztá tanuja volt. — Áldás után hasonló ünnepélyességgel — mint elébb — visszakísértük az ujjapót a plébániára. Iten aztán megkezdődött a szívből jövő gratulatiók hosszú sora. A papság nevében mlt. és ft. Gidófalvy Gergely főesperes ur üdvözölte a primiciánst, mint uj testvért. — Majd a papi labból levonultunk az örömszülők vendégszerető házához, hol egy hatalmas és izlésesen feldisztított sátor kellemes árnyában mintegy 150 teríték várt a nagyszámu meghívottakra. Pohár köszöntések is folytak az ebéd alatt. Nevezetesen: elsőnek emelt poharat mlt. és ft. Gidófalvy Gergely főesperes ur, ki az egyház és haza magasztos eszméjét ragadván meg, azoknak fejéit XIII. Leo ő Szenségét s I. Ferencz József ő Felségét fenkölt elkésedéssel élteté. Tosztját az egész diszes közönség állva hallgatta végig. — Ezután az uj pap szólalt meg, a hála, szeretet és hódolat kedves hangján éltetve kegyelmes Főpásztorunkat. Beszédét a jelenlévők — a nagy Főpap iránti hódolatból, — szintén állva hallgatták meg s annak végén szunni nem akaró viharos éljenzésekben törtek ki. Majd ismét Gidófalvy főesperes ur állott fel s a primiciánstra emelvén poharát bátorította és buzdította őt nehé az magasztos pályáján való kitartásra. Sokan beszéltek még; az öröm, lekesedés és kedélyesség hangja — melynek központja nagyobb részét a primitián és kedves családja volt — a késő éjeli órákig tartotta együtt a diszes társaságot.

Midőn e pár sorban a szép ünnepély emlékét ohajtottam e becses lapok hasábjain megörökíteni, ismételtén csak azt kívánom az ünnepély hősének, hogy a buzgóságot, alázatosságot és szent jellemet, melyet az „Incarntata Sapientia“ falai közül, mint sajátokat — magával hozott s melylyel először lépett az Ur oltárának zsámolyához: tartsa fenn és őrizze meg benne mindenkor az Ur Isten végtelen kegyelme s úgy pap lesz ő „secundum ss. cor Jesu“ — ez pedig a mi legfőbb és egyetlen büszkeségünk, dicsőségünk és boldogságunk!

— y.

— **Primitia.** Vallásunk szent örömeinek lelkesítő pillanatai a legmagasztosabbak és legfőlemelőbbek. Ily nemes öröm reggél át Farkaslaka község hiveit ju. 15-én, midőn annak egyik derek fia tiszt. Hadnagy Mihály először lépett az Ur oltárához a végtelen érdemű legszentebb áldozat bemutatásával papságának égi hivatásu ténykedéseit megkezdeni. A kerület derek főesperese, mltgs. Jung Cseke Lajos vezetése alatt a szép számu papság és növendék papság kíséretében lépett a primiciánst az oltár zsámolyához, hol az ifju, nemes megindultságtól lelkesült hangon kezdte meg a „Jöj el Szentlélek Isten“ éneket. Evangelium után ft. Jakab Lajos lövétei plébános lépett a szószékre, hogy a jelen perc szerette közös öröm alapján a rokon és paptársi szeretet melegével ecsetelje a papi önteláldozás és szenvedés által megszentelt azon örömeiket, miket a jól végzett hivatás után az oltár tüze, a szószék lelke, a gyónatószék benyomása, s a haldokló beteg utóljára felfogott sohaja áraszt szét a szívbén. E mélyen átértett, néphez és szívhöz szóló beszéd hatása alatt lépett vissza az uj áldozár az oltárhoz folytatandó a legszentebb áldozatot, melynek végeztével a jelenlévő papság, a szülők, rokonok és hivek a primiciánst áldásában részesültek.

Ezután a helybeli plébános Bajna Ferencz ideiglenes lakására tért vissza a diszmenet, a honnan kiindult volt, s a hol igazán dusan terített asztal várt reá. Ebéd közben, melyen a papság, a primiciánst szülői, rokonai, tanárai és barátainak szép képvisellete vett részt, a toasztok sorát a primiciánst kezdte meg, az igazi papi hivatás és mélyen átértett fiui szeretet melegével éltetvén kegyes Főpásztorunkat. Majd a főesperes ur mondott a primiciánst nagyszerű tapasztalatok és bölcs akxiomákban gazdag fölköszöntőt, úgy tünnetvén föl a jelen napot, mint a mely a primiciánst életében nem az elért, hanem azt az alsó fokot képezi, melynek lépcsőzetét az alázatos és törekvő papi élet további munkálkodásai alkotják.

Ezeken kívül volt még több érdemekre fektetett, majd kedélyes és reminiscenziák által élénkített fölköszöntés, melynek vége bizony nagyon későn szakadt, hogy helyet adjon egy szép emlékeknek, melylyel a jelen voltak mindenike gazdagítva és a primiciánstnak boldogságot kívánva távozott el. Isten éltesse az uj áldozárt!

G.

— **Kritikai levelek.** XXV. Haragszik a Közlöny azért is, hogy a protestantizmust in genere, a kálvinizmust pedig in specie békétlen, fészkelődő elem gyanánt tüntettem föl; s hogy a komoly állítás mellől a mulatságos se hiányozzék, azt írja: „Mi velünk könnyű bekesésben élni, hiszen a hazában mi vagyunk a legbékésebb felekezet“ . . . — „agresszió magatartásról nem is igen álmodunk.“

Hogy pedig ezen szavai mellől a bizonyítékok se hiányozzanak, ugyanazon Pr. Közl. az „elkeresztelésekről“ írván, bárány szelidségű kifejezésekkel „lélek sikkasztásról“ „lélekcorzástól“ vádolja a kath. papságot Beszél a kath. papság által „rászedett“ apákról, kik kezök írását vagy becsületszavukat adván, azt megszegni nem merik (dehogy nem! — igaz hogy ritkán teszik s így a becsületes többség mégis csak azt bizonyítja, hogy jobbak elveiknél), mert a „szentatya“ a kath. vallású menyecske hitbuzgósága segítségével „kit ne tudna befogni?“ Ez aztán lélek írásmód ugye?

De hát Urak! mit dühöngtök ti a reversalisok ellen, a melyeknek polgárilag úgy sincs érvényük? Ha az egyház a maga áldását ezekhez köti, nektek ahoz mi köztötök? Miért nem kértek ti is reversalist? A kapitolumi láрма onnan ered, mert érzitek ti is, hogy annak, amit hitvallástoknak neveztek, s a minék erkölcsi erejének és tartalmának kellene lennie, a valóságban nincs annyi gyakorlati értéke sem, hogy a protestáns házak feleit a szertinteket annyira káros reversalis kiállításától visszatartaná! S mert ezt érzitek. Irmáztok, hogy az állam, a mindenható állam segítsen rajtatok, üssön nagyokat azokon a kath. papokon, nehogy az ev. ref. nyáj megapadjon! A reversalis vételét „törvényszegésnek“ minősíteni kevés jogász-érzékre, de nagy lelki szegénységre vall

Midőn pedig a Közlöny arra utasítja az egyházat, hogy „elkeresztelések“ és „léleksikkasztások“ helyett az oláhok megtérítése s magyarokká tétele által szerezzen híveket magának és a hazának: — lehetetlen, hogy az egyház helyett forrón érzett halánkat, köszönetünket ne fejezzük ki ekkora jóakarattal — s csodálkozásunkat ily hatemeletnyi zseniállítás felett. Egyben biztosítjuk a t. Közlönyt, hogy megfogadjuk tanácsát, csakhogy — már engedje meg „kozmpolita“ törekvéseinknek — egy kissé nagyobb terjedelemben, a menyiben t. i. szándékunk felvilágosító törekvéseinkkel az ev. ref. akol tisztelt gyülekezetére is hatni, opportune, importune, akár „elkeresztelések“ és „léleksikkasztások“, akár „vén asszonyok“ áttérítése által.

Tudja t. Közlöny! a kath. papnak ezt mind megengedi a lelkiismerete; in speczie, nem keresi, hogy városi fiatal úr, avagy vén asszony-e az, a ki át akar térni, csak azt veszi tekintetbe, hogy egyiknek úgy mint a másiknak hallhatatlan lelke vagyon. Egyébiránt, ha a Közlöny nem irigyli az egyháztól az áttéregető vén asszonyokat; vegyen fáradságot magának és csináljon az áttérések motivumai felől egy kis statisztikát, s bizony látni fogja, hogy azok, a kik az egyházba viszatérnek, kivétel nélkül tiszta meggyőződésből teszik; azok pedig akik az egyházat elhagyják, majdnem kivétel nélkül azért teszik, hogy férjeiktől, feleségeiktől hétfőn elválhassanak, csütörtökön mást vehessenek, akitől aztán másik hétfőn ismét el lehet válni! Így tesz szert az eklésia csinos gavallérokra és menyecskékre, a kikre aztán nyilván és méltán büszke is lehet! Az is!! Érdekes az is, hogy egy füst alatt a fenti tanácssal, az *unifórmásoknak* azt ajánlja, hogy ők meg a *sziddákat* térítsék meg! A mi ha komolyan van mondva, ezer holdnyi naivitás! De ha szatirikusan mondta a Közlöny, akkor ki kell hogy állítsam neki a bizonyítványt, miszerint ez az

egyellen jó gondolat, a mit jelen évtolyamban napvilágra hozott.

Érdekes az is, hogy ugyanaz a Közl. amely egyre az egyház „kozmpolita“ jellegére perorál s a Kálvin-féle szektának „élesen kifejlett magyar jellegéről“ logikázik nagy okosan, egy recenziójában a Luther-féle és Kálvin-féle reformáció közt azt a megkülönböztetést teszi, hogy míg amaz megmaradt speciális német nemzeti reformáczióknak, addig Kálviné inkább kozmpolita irányban fejlett ki. Ilyen körülmények közt nem csoda, ha maga is érzi, mily ingatag talajon áll s belátja szükségét annak: „keresni a mi egyesít!“ — Az idők jele az is, hogy a Prot. Közl. a „paritás elvét“ rögeszmének bélyegzi a „rátermetség“ ellenében! Bővebben nem értelmezi. Azt hiszem, azt kell érteni alatta, hogy miután a „paritás“, a szám szerint arányban való képviselőlet folytonos hangoztatása által hatalomra jutott, nem szándéka többé ezen elvet a leszorított többség javára elismerni, hanem a „rátermetség“ (mert ő minderre rátermett) elvét a maga előnyére lehetőleg fruktifikálni. A mi nincs is egészen rosszul gondolvá!

Elismer a Közl. sok dolgot! Elismeri, hogy az eklésiának „voltak hibái“

Mi megnyugtattuk az iránt, ha azt hinné, hogy most nincsenek! — „Mea culpát“ is mond, — a mi nagyon megható tőle; csak azt nem tudom hirtelen, hogy kitől kap majd feloldozást?! Azt is írja, hogy az 500 pap többet is tehetne. Nem akarjuk ezen állítását tagadásba venni, de utóvégre is ez saját keblü ügye lévén, igazítsa el egy-maga. Fölsorolja aztán, hogy mit kellene a kath. egyháztól tanulnia. És ez: 1. a rend, 2. a pontosság, 3. a szorgalom, 4. a buzgóság, 5. a papság megbecsülése, 6. egy kis *konzervatívizmus*, 7. „a szélsőségig vitt individualitás helyett a gondolkodásnak üdvös fegyelmelését.“ — Ki ne látná be, hogy mindezek nagy javak. A hiányokból folyó következtetések levonását végezze el kiki saját reflexziói birodalmában. Viszont hiszem, hogyha mindezen kívánatos jókat elérte lesz az eklésia, akkor igazán hinni kezdem majd, hogy a Közlöny t. szerkesztője „inkább szereti az ideális világot, mint a bivalokat.“

— Aztán ne írja „ex opere operátum“, hanem „ex opere operato.“ — Erről azonban jövőre írok a t. Közlönynek. Addig pedig zárjon engem atyafiságos szive keresztényeni jóindulatába!

Azon leszek, hogy azt kiérdemeljem, sőt megszolgáljam új sorával a „Kritikai leveleknek.“

Irodalom.

— Megjelent és beküldetett: a) **Magyar Sion.** Egyházirodalmi folyóirat. II. évf. juliusi füzet. Szerkesztik a papneveldei tanárok Esztergomban.

— b) **Borromaeus.** Kath. hitszónoklati havi folyóirat. II. évf. X. füz. Szerkeszti Horváth Lajos győr-újvári plebános. Előfizetési ára egész évre 4 frt, félévre 2 frt, negyedévre 1 frt.

— c) **Jó Pásztor.** Egyházsónoklati folyóirat VIII. évf. XI. füzet. Szerkeszti Hajóssy Gy. Krizánt Budapest.

— d) **Jézus Szentséges Szívének Hírnöke.** Havi folyóirat az imaapostolságnak és Jézus szts. Szive tiszteletének terjesztésére és ápolására. 1888. évf. VIII. füz. Szerkeszti Tóth Mike Kalocsán. Egész évi ára 1 frt 50 kr.

— e) **Szűz Mária virágos kertje.** Havi folyóirat bold. szűz tiszteletének ápolására. Szerkeszti Kalocsán Tóth Mike. Egész évi ára 1 frt.

— f) **A legszentebb Rózsafüzér királynéja.** Havi folyóirat a Mária tisztelet, különösen pedig a Rózsafüzér-főtestvérület, az élő Rózsafüzér-egylet és örökös Rózsafüzér terjesztésére és ápolására, 1888. VIII. füzet. Szerkeszti P. Angelikus. — Egész évi ára 1 frt.

— Megjelent és beküldetett: „**Jus ecclesiasticum**“ peculiari respectu ad Hungariam. Ex fontibus et pluribus praeclaris auctoribus concinnavit Georgius Demkó archidicesis agriensis presbyter, ss. theologiae doctor, in Lyceo aepalli agriensi Juris Canonici et Historiae eccles. professor publicus ordinarius. Tomus I. Cum indultu reverendissimi Ordinarii Agriae 1888. Ara: 3 frt. 80 kr. — E munka régi közóhajnak kíván eleget tenni. A külföldön is tekintélynek örvendő Porubszky-féle *Jus ecclesiasticum*-nak a kor színvonalán álló átdolgozását és annak még a jeles szerző életében, az ő felügyelete alatt való újabb kiadását rég óhajtották a lelkészkező papság és a theol. tanintézetek egyaránt. Ime most a kívánt munka első kötet megjelent, örömmel jelezzük, minden igényeknek megfelelő kiadásban. Fiatál tuós kollegánké a nem mindennapi munka érdeme, mit csak a hő óhajnak megfelelő meleg pártolással hálálhat meg az érdekelt olvasó közönség.

A NAPI ESEMÉNYEK KÖRÉBŐL.

— **Trefort Ágoston** vallás- és közoktatásügyi m. k. miniszter, f. hó 22-én délután háromnegyed két órakor meghalt. R. i. p.!

— **Személyzetiek.** Dr. *Sán-orffly Nándor* bölcsészeti tanár egyszersmind a dogmatika tanárává lett. *Stenitzer Ede* boitjai lelkész papneveldei lelkiigazgatónak nevezetvén ki, helyébe *Müller János* volt szász-péterfalvi lelkész küldetett. *Szeles Lajos* kajántói lelkész nyugdíjba lépett s helyébe *Bartos Dénes* marosvásárhelyi segédlelkész nevezetett ki. Ugyancsak lelkésznek nevezettek ki: *Ágoston Lajos* bereczki segédlelkész Szarvaskendre, *Návrády János* petrozsényi segédlelkész Govásdiára és *Szelke József* besztercei segédlelkész Naszódra. Segédlelkésznek kinevezettek: *Koródi Péter* csik-csatószegei segédlelkész M. Vásárhelyre, *Hadnagy Mihály* új áldozár Csik-Csatószege, *Sólyom Géza* új áldozár Bereczkbe, *Melzer Károly* új áldozár Beszterczére és *Kiss József* új áldozár Petrozsénybe. Héjja Kálmán cs. szt. mihályi segédlelkész Cs. Tuszánra, Gáspár István új áldozár Cs. Szt. Mihályra Buslig József cs. tuznádi s. lelkész a kolozsvári egyetemre, küldetett; Fülöp Árpád tanárjelölt Cs. Somlyora tanárrá nevezetett ki. A minoriták vezetése alatt álló kantai algymnasiumhoz a rend főnöke

igazgató tanárnak *Wittmann Ágoston* minor. r. áldozárt és okl. főgymn. tanárt és tanárnak *Csomortányi Gaudence* minor. r. áldozárt és r. tanárt nevezte ki. — Pü-pök Urunk Nagyméltósága *Kacsa István* minorita r. volt növendékpapot az erdélyi világi növendék papok sorába felvenni kegyeskedett.

— **Az erzsébetvárosi** híres búcsú Nagyboldogasszony napján az idén is az előbbi évek fényes ünnepélyességének megfelelően tartatott meg. Már az ünnep vigiliáján vonultak be a bucsusok zászlókkal és szent ének zenéjével mellett a közel levő falvakból sőt még Mikházáról is számosan érkeztek. Ünnep napján a nagy processió Mária ezüst szobrával a piacot megkerülte s azután Zlamál Ágost gy. fehérvári tanár mondott ünnepi beszédet. A szent misén diszes segédlettel ftdő. László Polykárptartományfőnök czelebrált. A nagy templom zsufolásig tömve volt. Az ily buzgóság mindenkinek lelki öröme és épülésére szolgál!

— **Az erdélyi r. k. irod. társulat pénztárába fizettek:** Kapatán Márton, ptg. 1888-ra 5 frt. — Pál István, rtg. 1888-ra 2 frt. Lázár Antal, elf. 1888-ra 2 frt. Mátyás Domokos előf. 1888 ra 2 frt. Pálfi Mózes rtg. 1888 2 frt. Szöcs János előf. 1888-ra 2 frt. Miklós Albert előf. 1888-ra 2 frt. Terézvárházi tanítótestület, rtg 1888-ra 2 frt. Sass Konstantin, elf. 1888 ra 2 frt. Péterffy János, ptg. 1888-ra 5 frt. Finta István ptg. 1888-ra 5 frt. Szamosujvári Szentferenczdrendház, elf. 1888-ra 2 frt. Rácz István elf. 1888-ra 1 frt. Weisz József, ptg. 1888-ra 5 frt. Kovács Ferencz, ptg. 1888 ra 5 frt. Roszkosni Elek, ptg. 1888 ra 5 frt. Kovács Elek, ptg. 1888-ra 5 frt. Kozma Döme, ptg. 1888-ra 5 frt. (Folyt. követ.)

— **Pályázat.** A Mező-szengyeli róm. kath. népiskolánál egy tanítónői állomás 300 forint fizetés, lakás és kertilletményenyl betöltendő. Pályázók, kik csak róm. kath. okleveles tanítónők lehetnek, kellően felszerelt folyamodványukat Nagyméltóságu Lönhárt Ferencz erdélyi püspök ur ő Excájához czimezve folyó évi október hó 1-ig alulirthoz adják be. Mező-Szengyel (Tordaaanyos m.) 1888. aug. 20 Incze András, pleb. iskolasz. elnök.

— **Pályázat.** A malomfalvi kántor-tanítói állomás üresedésbe jöven, arra emzennel pályázat hirdettek. Ezen kántortanítói állás jövedelmét a következők képezik: 1.) két szobából álló lakás, kamra, sütőház új csür istállóval, sertés paja és veteményes kert; 2.) 100 kalangya ősz nagyob részben buza, és ugyan annyi tavaszi kepe; 3.) 24 frt. 37 kr. ospora; 4.) 35 szekér kemény tűzifa; 5.) Stolláris jövedelem megközelítőleg 20 frt. 6.) 7.) Tandijból mintegy 20 frt. Egy darab, minden két évben használtóhá szántó, melynek területe 1131 négyszögöl. 8.) A templom mezején minden évben használható, mintegy 1000 négyszögölnyi szántó és kaszáló. Az ezen jövedelmekkel összekötött állás kötelességei pedig az összes kántor-tanítói, sekrestyési és harangozói teendőket felölelik. A pályázati határidő f. év. szeptember 15 ike. A pályázni kívánók ezen idő alatt a közben eső valamelyik vasár- vagy ünnepnapon személyes megjelenés és okmányaik beadására kéretnek föl. Udv. Szentléleken 1888. augusztus 18-án Péterffy József iskolaszéki elnök.

Kiadja: Az erdélyi róm. kath. irodalmi társulat. Felelős szerkesztő: Dr. TÓDOR JÓZSEF.
Szerkesztőtársak: Dr. CSERNI BÉLA, PAL ANTAL, PAL ISTVAN, STRAUBERT ÖDÖN,

Nyomatott Papp és Ferdinándnál a püsp. lye. nyomdában Gyulafehérvárt.